

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ
УКРАЇНИ**

вул. Городецького, 13, м. Київ, 01001
Тел.: +380 44 278-37-23, факс: +380 44 271-17-83
E-mail: themis@minjust.gov.ua
http://www.minjust.gov.ua
Код ЄДРПОУ 00015622

№ _____
На № _____

**Міністерство внутрішніх справ
України**
вул. Академіка Богомольця, 10,
м. Київ, 01601

Національна поліція України
вул. Академіка Богомольця, 10,
м. Київ, 01601

**Головне управління Національної
поліції в Донецькій області**
просп. Нахімова, буд. 86,
м. Маріуполь, Донецька обл., 87517.

**Національна академія внутрішніх
справ України**
пл. Солом'янська, 1, м. Київ, 03035

*Щодо виконання рішення Європейського суду з прав людини
у справі «Журавльова проти України»*

31 січня 2019 року Європейським судом з прав людини (далі – Європейський суд) було ухвалено остаточне рішення у справі «Журавльова проти України» (заява № 45526/08).

У цій справі Європейський суд встановив порушення статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) у зв'язку з невжиттям державними органами заходів для захисту заявниці від неправомірних дій осіб, які прагнули завладіти її квартирою та з огляду на відсутність у заявниці можливості захистити свої права за допомогою цивільно-правових засобів юридичного захисту (*стислий виклад рішення додається*).

Відповідно до пункту 1 статті 46 Конвенції та статті 2 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» рішення Європейського суду є обов'язковими для виконання Україною.

Під виконанням рішення Європейського суду слід розуміти виплату відшкодування, а також вжиття державою додаткових заходів індивідуального характеру, спрямованих на усунення конкретного порушення, визначеного в рішенні Європейського суду, та заходів загального характеру, спрямованих на усунення підстав для надходження до Європейського суду аналогічних заяв проти України у майбутньому.

За цими критеріями Комітет міністрів Ради Європи (далі – КМ РЄ) здійснює оцінку виконання державою рішень Європейського суду, виходячи з інформації, наданої державними органами щодо заходів, вжитих на виконання вказаного рішення. Відповідні положення закріплені у Правилах КМ РЄ щодо

ВРСДЗ НАВС

Вх. № 892
"11" "03" 2019 р.

кількість аркушів: 3
додаток 2

ЗСН. док.

Міністерство юстиції України
8822/1085-30-19/5.2.2 від
04.03.2019

арк.1

контролю за виконанням рішень Європейського суду та умов дружнього врегулювання (від 10 травня 2006 року).

Обсяг та суть заходів індивідуального та загального характеру, необхідних для виконання кожного конкретного рішення Європейського суду, безпосередньо залежать від характеру порушень, констатованих Європейським судом.

Відповідно до обставин цієї справи заявниця була жертвою злочинної діяльності організованої групи, яка упродовж значного періоду часу безкарно та за підтримки правоохоронних органів займалася вимаганням нерухомого майна осіб.

У цій справі Європейський суд послався на рішення у справі «Ірина Смірнова проти України» (заява № 1870/05, рішення від 13.10.2016), у якій заявниця також була жертвою цієї ж організованої злочинної групи (*стислий виклад рішення додається*). З перекладом рішення у цій справі можна ознайомитися на сайті Міністерства юстиції України за посиланням: https://minjust.gov.ua/cat_9329.

У справі *Ірина Смірнова* Європейський суд розглянув чи мала Україна юридичний механізм, окрім кримінально-правового, який надавав заявниці прийнятний рівень захисту від втручання у її приватне життя та здійснення її права на житло.

Беручи до уваги обставини справ, які є схожими, Європейський суд зазначив «...якщо держава-учасниця з тієї чи іншої причини застосовує юридичний механізм, який зобов'язує фізичну особу з тих чи інших причин проживати спільно з особами, які не є її родичами, **держава має прийняти чіткі нормативні акти та необхідні процесуальні гарантії з метою надання відповідним сторонам можливості захистити свої інтереси, охоронювані Конвенцією**».

Європейський суд вказав, що чинне законодавство не передбачало судових органів, у яких заявниця могла заперечити проти спільного проживання з [...] та їхніми знайомими у зв'язку з тим, що таке спільне проживання створило непропорційні наслідки для її прав, гарантованих статтею 8 Конвенції та отримати належний та оперативний захист від небажаних втручання у її особистий простір і житло, зокрема, за потреби, шляхом постановлення ухвали про заборону вчинення дій.

У цих справах заявниці не мали засобів для заперечення проти вселення незнайомих їм осіб у їх квартири (у справі *Ірина Смірнова* особа отримала право вселитися у квартиру за договором дарування, у справі *Журавльова* внаслідок продажу з публічних торгів частки квартири).

Європейський суд у справі *Ірина Смірнова* розглянув питання застосування статті 365 Цивільного кодексу України як юридичного засобу на підставі якого компетентний суд міг припинити спільну власність у справі заявниці і вказав, що «...з тексту цього положення вбачається, що воно могло використовуватися лише проти співвласників, чії частки були «незначними». ...цей засіб юридичного захисту, очевидно, призначений для вирішення спорів

щодо права власності, [не] міг оперативно усунути скаргу щодо проникнення зі зломом у квартиру... Суд не переконаний, що стаття 365 Цивільного кодексу могла надати заявниці будь-яке відшкодування, незважаючи на будь-які аргументи щодо ціни та інші аргументи».

Так, Європейський суд дійшов висновку, що у розпорядженні заявниці не було дієвого судового органу для висунення аргументу, що обов'язок спільно володіти своїм житлом разом із [іншими особами] та їхніми знайомими непропорційно вплинув на її приватне життя та користування своїм житлом, та що національна нормативно-правова база не надала заявниці необхідних процесуальних гарантій для захисту її права на повагу до житла і приватного життя, гарантованого статтею 8 Конвенції.

З метою забезпечення виконання рішення Європейського суду у справі «Журавльова проти України», а також недопущення аналогічних порушень у майбутньому прошу:

1. довести висновки Європейського суду у цих справах до відома працівників Національної поліції для врахування в роботі;
2. забезпечити неухильне дотримання положень працівниками Національної поліції чинного законодавства України, в тому числі Конвенції та практики Європейського суду;
3. надати статистичну інформацію щодо звернення осіб до поліції зі скаргами на неправомірну поведінку співвласників квартир та, зокрема, на перешкоджання у зв'язку з такою поведінкою праву на повагу до приватного життя та результати їх розгляду;
4. повідомити, які є ефективні засоби реагування поліції на аналогічні цим справам випадки і надати відповідні приклади;
5. Національну академію внутрішніх справ України – продовжити забезпечення професійної підготовки та підвищення кваліфікації працівників поліції з питань вивчення Конвенції та практики Європейського суду, зокрема забезпечити впровадження в процес професійної підготовки працівників поліції заходи з такої тематики з метою підвищення рівня обізнаності із положеннями Конвенції.

З метою забезпечення належного звітування держави перед КМ РС прошу повідомити про результати розгляду цього листа до **28 квітня 2019 року**.

Окремо повідомляю, що найближчим часом автентичний переклад вказаного рішення буде надруковано у збірнику нормативно-правових актів «Офіційний вісник України» та розміщено на сайті Міністерства юстиції України (https://minjust.gov.ua/cat_9329).

Додаток: стислий виклад рішення у справі «Журавльова проти України».

Заступник Міністра –
Уповноважений у справах
Європейського суду з прав людини

Вик: Мар'яна Дружга, тел.: 279-54-51

Іван ЛІЩИНА

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ЖУРАВЛЬОВА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF ZHURAVLEVA v. UKRAINE)

(Заява № 45526/08)

Стислий виклад рішення від 31 січня 2019 року

Заявниця проживала в двокімнатній квартирі, яку вона зі своїм сином приватизували в рівних частках. Згодом сина заявниці було засуджено до позбавлення волі, а все його майно, включно з часткою квартири, конфісковано. У подальшому його частку квартири було продано на публічних торгах А.Н., який протягом п'яти років очолював злочинну групу, яка займалась вимаганням нерухомого майна осіб. Вони були власниками понад шістдесят таких квартир.

Заявниця неодноразово зверталась до правоохоронних органів зі скаргами на погрози та переслідування її А.Н., а також на зникнення або пошкодження майна, яке знаходилось в квартирі, проте її скарги були залишені без задоволення. Пізніше проти А.Н. та його спілників було порушено кримінальну справу та визнано винними у вимаганні та інших злочинах і засуджено до різних строків позбавлення волі, а заявниці присуджено кошти в якості відшкодування моральної шкоди.

Заявниця також зверталася до суду з цивільним позовом про визнання договору купівлі-продажу частки квартири А.Н. недійсним, проте у задоволенні її вимог було відмовлено.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниця скаржилась за пунктом 1 статті 6, статтею 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція) та за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, що половина її квартири була незаконно продана на публічних торгах а суди під час розгляду її цивільного позову несправедливо відхилили її вимоги. Крім цього, заявниця скаржилась за статтею 8 Конвенції на невжиття державними органами заходів для її захисту від приниження та надмірного тиску А.Н. та його спілників, а також за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції на несплату А.Н. комунальних платежів за квартиру та постійні крадіжки і завдання шкоди її майну.

Розглянувши скарги заявниці за статтею 8 Конвенції Європейський суд посилався на рішення у справі «Ірина Смірнова проти України», у якій він вже встановив порушення щодо питань, які розглядалися у цій справі. Зокрема, Європейський суд звернув увагу, що державним органам знадобилось приблизно дев'ять років для вирішення питання щодо ефективного захисту заявниці від А.Н. і його спілників, та зазначив, що національне законодавство не надавало заявниці необхідних процесуальних гарантій для захисту її права на повагу до житла і приватного життя. Європейський суд констатував порушення статті 8 Конвенції.

Розглянувши скарги заявниці за пунктом 1 статтею 6, статтею 8 Конвенції та статтею 1 Першого протоколу до Конвенції на незаконність публічних торгів та відхилення судами під час розгляду її цивільного позову відповідних тверджень, Європейський суд відхилив їх у зв'язку з тим, що заявниця не вичерпала усіх національних засобів юридичного захисту. Інші скарги він визнав неприйнятними у зв'язку з необґрунтованістю.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. Оголошує прийнятною скаргу заявниці за статтею 8 Конвенції на невжиття державними органами заходів для її захисту від А.Н. та його спілників, а решту скарг у заяві – неприйнятними;
2. Постановляє, що було порушено статтю 8 Конвенції;
3. Постановляє, що:
  - (а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявниці 4 000 (чотири тисячі) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
  - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
4. Відхиляє решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «ІРИНА СМІРНОВА ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF IRINA SMIRNOVA v. UKRAINE)

(Заява № 1870/05)

Стислий виклад рішення від 13 жовтня 2016 року

Заявниця протягом багатьох років проживала в однокімнатній квартирі, яку вона зі своїм сином згодом приватизували в рівних частках. Син заявниці уклав договір дарування своєї частки третій особі. Починаючи з листопада 2001 року третя особа разом із спілником вимагали від заявниці продати її частку квартири за суму значно нижчу ринкової вартості, завдаючи їй фізичних і психічних страждань.

Спроби заявниці з жовтня 2003 року визнати незаконним володіння квартирою третіми особами за допомогою цивільних проваджень були невдалими. Остаточним рішенням у цих провадженнях було визнання за третьою особою права володіння квартирою у зв'язку з відсутністю юридичних підстав для його виселення.

Пізніше заявниця скаржилась до правоохоронних органів, що такі напади на неї були частиною систематичної злочинної діяльності організованої злочинної групи з метою вимагання квартир, а також на жорстоке з нею поводження третіх осіб. Лише приблизно через десять років з моменту подання першої скарги заявниці, третіх осіб було визнано винними у вимаганні та засуджено до різних строків позбавлення волі. Крім цього, національним судом було ухвалено сплатити заявниці 35 273 грн в якості компенсації матеріальної шкоди та 30 000 грн в якості компенсації моральної шкоди. Апеляційні скарги третіх осіб були відхилені.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниця скаржилась за статтею 3 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція), що протягом тривалого періоду часу державні органи не змогли захистити її від систематичного нелюдського і такого, що принижує гідність поводження, зокрема, насильства та словесних образ співвласників квартири заявниці, їх гостей та наймачів. За статтею 8 Конвенції заявниця скаржилася, що органи державної влади не захистили її житло та приватне життя від небажаного втручання третіх осіб. Заявниця також скаржилась за статтею 6 Конвенції у зв'язку з результатами двох цивільних проваджень у її справі, а також за статтями 9, 14 та 17 Конвенції та статтею 2 Протоколу № 4 до Конвенції, посилаючись на обставини даної справи.

Розглянувши скаргу заявниці за статтею 3 Конвенції Європейський суд вказав, що органам влади знадобилось більше дванадцяти років для розслідування скарг заявниці. Крім цього, Європейський суд звернув увагу на те, що органи влади знали про ситуацію в якій опинилась заявниця, проте вони не вжили необхідних заходів для покарання правопорушників та запобігання подальших нападів на заявницю. Хоча ситуація вимагала якнайшвидшого втручання посадових осіб. У зв'язку з цим, Європейський суд дійшов висновку, що було порушення статті 3 Конвенції.

Розглянувши скаргу заявниці за статтею 8 Конвенції Європейський суд зазначив, що кримінальне провадження за результатами якого, треті особи повинні були сплатити заявниці компенсацію, а також були позбавлені своєї частки квартири, частково задовольнило скаргу заявниці. Проте серйозні затримки у провадженні значно порушили ефективність всього процесу. Крім цього, Європейський суд дійшов висновку про відсутність у заявниці засобу юридичного захисту за допомогою якого вона могла б оскаржити спільне проживання з третіми особами, що непропорційно вплинуло на її особисте життя та право володіння її житлом. Європейський суд дійшов висновку, що було порушення статті 8 Конвенції у зв'язку з відсутністю в національному законодавстві процесуальних гарантій для захисту права заявниці на повагу до її житла та приватного життя.

Інші скарги Європейський суд визнав неприйнятними у зв'язку з необґрунтованістю.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Вирішує* долучити заперечення Уряду стосовно невичерпання національних засобів юридичного захисту щодо скарги заявниці за статтями 3 та 8 Конвенції до розгляду по суті та відхиляє їх;
2. *Оголошує* прийнятними скарги за статтями 3 та 8 Конвенції, а решту скарг у заяві – неприйнятними;
3. *Постановляє*, що було порушення статті 3 Конвенції;
4. *Постановляє*, що було порушення статті 8 Конвенції;
5. *Постановляє*, що
  - (а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до підпункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявниці 4 000 (чотири тисячі) євро відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
  - (б) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
6. *Відхиляє* решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.»